

PALATUL REGAL DIN CALEA VICTORIEI

Dr. Ștefania Ciubotaru
Muzeul Național Cotroceni

În peisajul reședințelor familiei regale române Palatul Regal din Calea Victoriei ocupă fără îndoială un loc privilegiat. După abdicarea lui Alexandru Ioan Cuza, noul principe ales de Locotenența Domnească - Carol de Hohenzollern-Sigmaringen va fi instalat de generalul Nicolae Golescu în casa familiei Golescu, pentru a-i servi drept reședință. Prințul Carol va locui aici până în 1885, când a luat hotărârea transformării acesteia, alcătuirea proiectelor noului palat fiind încredințată arhitectului francez Paul Gottereau.⁵⁹³

Noul palat regal construit de Paul Gottereau era o reședință demnă de rangul suveranilor români. O descriere foarte detaliată a palatului a lăsat-o Ulysse de Marsillac în cartea sa dedicată Bucureștiului, evocare cu atât mai prețioasă cu cât interioarele palatului au fost distruse de incendiul din 1926 și reconstruite în cu totul alt stil de către regele Carol al II-lea și arhitectul Nicolae Nenciulescu în anii '30.

„De câțiva vreme însă - scria Marsillac - palatul a suferit o transformare, pe cât a fost posibil și azi este un edificiu potrivit pentru șeful statului. Fațada cu coloane și basorelieful este acoperită de un strat gros vopsit în ulei de culoare gri. Curtea este luminată noaptea de numeroase lampadare cu gaz. Un peron destul de înalt, prost protejat de o marchiză îngustă de tablă duce spre ușa mare, care descoperă în mod fericit, noile decorațiuni ale palatului. Toate sculpturile din lemn vechi de stejar care constituie principalele ornamente ale palatului sunt opera domnului Martin Stöhr, un artist renumit pe care principele Carol I l-a adus din marele ducat Baden și l-a instalat la București, într-un atelier foarte bine dotat, întreținut pe cheltuiala Alteței Sale. În afara gării de onoare, un elvețian în livrea domnească, un negru îmbrăcat într-un elegant costum oriental și câțiva valefi de Curte stau mereu la intrarea palatului. Holul este împodobit cu câteva tablouri reprezentând imagini din Constantinopol și peisaje din România. La stânga se află camera aghiotanților, care servește și de sală de așteptare; la dreapta, cabinetul marelui Curții și birourile cancelariei princiare. Cabinetul de lucru al prințului Carol I este decorat sobru și cu mult bun gust. Lambriurile de stejar ieșite din mâna lui Stöhr sunt scoase în evidență de câteva tablouri, printre care - pe un șevalet de stejar cu blazonul Casei de Hohenzollern - portretul A.S.R., mama principelui României; alte portrete de familie, câteva albume fac din acest cabinet de lucru un loc de refugiu al amintirilor din patria natală și ale copilăriei principelui Carol. În acest cabinet, ca și în micul salon de alături se pot admira bronzuri artistice, panoplii, ornamente orientale, tablouri reprezentând mai ales priveriști și scene din România, opere ale artiștilor români”⁵⁹⁴.

După moartea regelui Carol I în octombrie 1914, Palatul Regal din Calea Victoriei

⁵⁹³ Grigore Ionescu, *op. cit.*, p. 32, 34, 35

⁵⁹⁴ Ulysse de Marsillac, *Bucureștiul în veacul al XIX-lea*, Ediție de Adrian Silvan Ionescu, București, Edit. Meridiane, 1999, p. 165-168

a devenit reședința oficială a moștenitorului tronului, regele Ferdinand. În anul 1920 valoarea totală a clădirii palatului era de 4.940.532 lei și cuprindea palatul cel vechi cu anexele și aripile nou construite cu toate instalațiile de încălzire centrală, iluminat electric, conducte, băi, telefoane și toate decorațiunile interioare și exterioare, afară de ușile și ferestrele lucrate de firma Stöhr și care erau asigurate separat în contul regelui. La valoarea totală a clădirii se adăuga suma de 249.468 lei, reprezentând valoarea diferitelor îmbunătățiri efectuate în ultimii ani: baie, ascensor, aparate pentru sterilizarea apei; suma de 259.740 lei reprezentând valoarea totală a manejului și grajdurilor noi; 120.000 lei valoarea totală a remizelor pentru trăsură și 181.500 lei valoarea totală a Casei Wachmann.⁵⁹⁵ În ceea ce privește ascensorul de la Palatul Regal, acesta a fost montat de firma „Stigler” recunoscută pentru calitatea ascensoarelor produse.⁵⁹⁶

În cursul anului 1924, mareșalul Curții Regale, generalul Paul Angelescu, cerea ministrului Agriculturii și Domeniilor să-și dea acordul să se mai adauge un etaj Palatului Regal din Calea Victoriei, deoarece era imperios necesar, dat fiindcă la diferite solemnități și serbări saloanele palatului deveniseră neîncăpătoare. Adăugându-se încă un etaj se puteau obține încă două mari săli de recepție, plus apartamente pentru oaspeți și personal. Costul acestei lucrări era estimat la suma de 16.000.000 lei, sumă ce urma să fie înscrisă în bugetul anului 1925.⁵⁹⁷

Palatul Regal din Calea Victoriei și-a menținut aspectul anterior și arhitectura interioară până în noaptea de 7/8 decembrie 1926, când un incendiu a distrus întregul Corp Central, care cuprindea: sala tronului, saloanele regale de recepție, sala de festivități, sala prânzurilor de gală, deteriorându-se parțial și intrarea de recepție și scara de onoare.⁵⁹⁸ De la nivelul parterului în sus distrugerea a fost totală, iar zidurile aveau crăpături în toată grosimea bolților de cărămidă. Casa Regală, prin generalul

595 D.A.N.I.C., Fond Casa Regală - Regele Ferdinand, dos. 48/1920, f. 28

596 Idem, dos. 40/1920, vol. I, f. 114

597 Idem, dos. 27/1924, f. 71, 72

598 D.A.N.I.C., Fond Castele și Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 108/1932, f. 1

Paul Angelescu a luat primele măsuri pentru a se asigura construcția rămasă în picioare, construind un acoperiș provizoriu și închizând golurile existente. Regele Ferdinand și regina Maria au cerut ca palatul să fie adaptat noilor cerințe ale Coroanei României, stabilindu-se punctele esențiale ale programului de reconstrucție: să se mărească sala tronului, sala de festivități și sala prânzurilor de gală; să se creeze o sală de recepție mai mică la primul etaj al aripii Corpului de Gardă, cu intrarea independentă, având în același timp acces spre scara de onoare; să se adauge un etaj cu mici apartamente pentru găzduirea oaspeților de marcă. Aceste transformări și adăugiri trebuiau să fie realizate păstrând vechile fundații, cel puțin la Corpul Central, păstrând cât mai multe elemente din vechea scară de onoare, cât mai mult posibil din zidăria parterului, schimbându-se însă dispoziția și forma golurilor și menținând nivelul planșeurilor primului etaj.⁵⁹⁹

Executarea lucrărilor de reconstrucție a fost începută de Casa Regală în 1927, iar la 15 mai 1928, prin decizia Ministerului Agriculturii și Domeniilor, lucrările de refacere ale palatului au fost preluate de minister, întrucât priveau un domeniu al statului. Lucrările începute de regele Ferdinand în decembrie 1926 au fost terminate de fiul său, regele Carol al II-lea în 1940, desfășurându-se în cinci etape distincte, fiecare având specificul său, datorat arhitecților care au condus întreaga operațiune. Prima etapă s-a desfășurat în perioada decembrie 1926 - 15 mai 1928, când lucrările au fost încredințate arhitectului Karel Liman. Etapa a doua s-a desfășurat între 15 mai 1928 - 13 iunie 1931, etapă în care lucrările s-au făcut direct de către Ministerul Agriculturii și Domeniilor, prin Serviciul Tehnic, sub îndrumarea arhitectului șef Nicolae Nenciulescu. Etapa a treia, 13 iunie 1931 - 15 martie 1932, a fost aceea în care lucrările au fost conduse de o comisie formată din Ministerul Agriculturii și Domeniilor, mareșalul Palatului și arhitectul șef al ministerului, Nicolae Nenciulescu. În etapa a patra, 15 martie 1932 - 28 ianuarie 1937, lucrările au fost conduse de arhitectul Arthur Lorenz - arhitect șef al Palatului Regal, iar în etapa a cincea, 28 ianuarie 1938 - 6 septembrie 1940, lucrările au fost trecute unei comisii compusă din: Cicero Gorciu - secretar general al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, în calitate de președinte și arhitect Nicolae Nenciulescu - arhitectul șef al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, arhitect State Ciortan - arhitectul șef al Ministerului Finanțelor și N. Dăscălescu din Direcția Contabilității Ministerului Agriculturii și Domeniilor ca membrii. Conducerea lucrărilor a fost încredințată arhitectului Nicoale Nenciulescu până la 1 iunie 1938, când a demisionat, după care lucrările au fost trecute unui birou tehnic alcătuit la început din arhitect C. Spreitzer, arhitect Mario Stoppa și inginer C. Mateescu. În septembrie 1938 arhitectul C. Spreitzer a fost înlocuit cu arhitectul N. Lupu din Ministerul Agriculturii și Domeniilor.⁶⁰⁰

În primele două etape, începând din 1927 s-a aprobat prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 412/1927 deschiderea unui credit extraordinar de 10.000.000 lei, lucrările urmând a se executa din acest credit „*pe cale de regie sau prin bună învoială*”⁶⁰¹, sub controlul Casei regelui Ferdinand. Din acest credit s-a plătit de către Administrația Casei Regale, firmei „Axerio”, pentru lucrări de construcție, suma de 6.039.370 lei, iar firmei „Vulcan”, pentru

599 *Ibidem*, f. I f/v

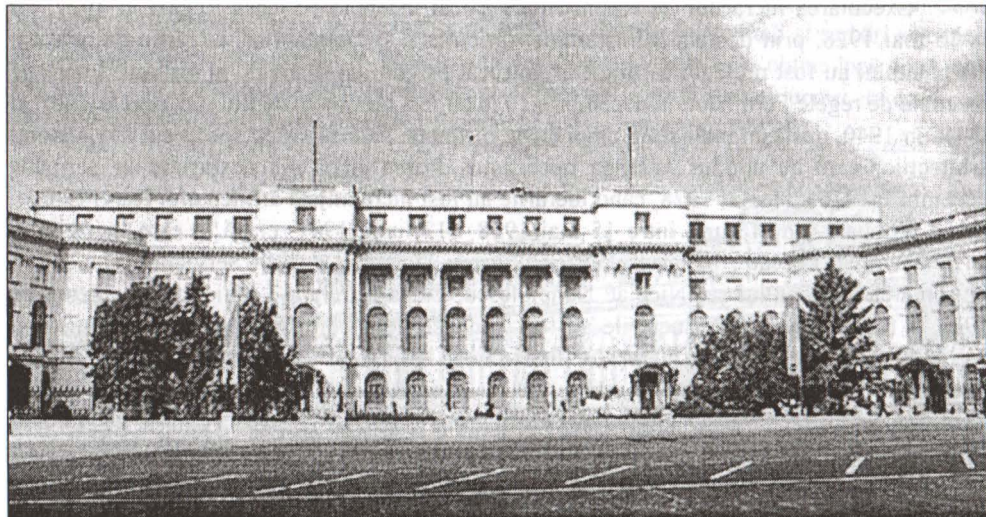
600 *Idem*, dos. 156/1943, f. 7, 8

601 *Idem*, dos. 108/1932, f. 2

grinzi de fier, suma de 1.342.800 lei.⁶⁰² Restul din creditul de 10.000.000 lei a fost utilizat de Casa Regală pentru tâmplăria provizorie a părților incendiate, reparații urgente la grajdurile atinse de foc, plata personalului tehnic și furnituri în valoare de 2.617.830 lei.⁶⁰³

În cursul anului 1928, prin decizia Ministerului Agriculturii și Domeniilor, datată 15 mai 1928, lucrările de reconstrucție au fost preluate de către acest minister și încredințate diferitelor firme, prin licitații publice. Prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 1873/1928 s-a aprobat devizul în valoare de 31.500.000 lei, iar în urma licitației din cursul lunii august 1928, executarea lucrărilor a fost încredințată antreprizei inginer Emil Prager.

În anul 1929 s-au acordat opt credite lunare a 2.000.000 lei, în total 16.000.000, sumă cheltuită cu lucrările de reconstrucție, furnituri și personal, pentru ca, în 1930, din aceeași sumă acordată de 16.000.000, să se cheltuiască numai 5.294.156 lei.⁶⁰⁴

După revenirea regelui Carol al II-lea, acesta a luat decizia să mai adauge o aripă nouă, aripă vechi aflată în reconstrucție în urma incendiului din 1926, aripă numită Ateneu și care urma să adăpostească noul Corp de Gardă al palatului. Menționăm că aripa veche a palatului cuprindea saloanele regale de recepții, sala de festivități, sufrageria regală, intrarea de recepție și scara de onoare, plus apartamentele istorice locuite de regele Carol I și regina Elisabeta.

În anul 1931, prin Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 309/1931 s-a acordat un credit de numai 6.000.000 lei, din care s-a ordonanțat Administrației Casei Regale suma de 500.000 lei pentru lucrări urgente de amenajări în aripa veche locuită de regele Carol al II-lea. În ceea ce privește costul lucrărilor executate, furniturile, plata personalului, conform contractelor și aprobărilor, acesta s-a ridicat la suma de 2.095.920 lei.⁶⁰⁵

În baza Jurnalului Consiliului de Miniștri nr. 661/iunie 1931 s-a instituit o comisie compusă

602 *Ibidem*

603 *Ibidem*

604 *Ibidem*, f. 2 v

605 *Ibidem*

din Ministerul Agriculturii și Domeniilor, mareșalul Casei Regale, arhitectul șef al Ministerului Agriculturii și Domeniilor, comisie care avea însărcinarea de a conduce lucrările de reconstrucție ale Palatului Regal, în regie, prin bună învoială sau prin licitație restrânsă. Valoarea situațiilor de plată și a lucrărilor executate aprobate de comisie în anul 1931 și până în luna mai a anului 1932 a fost de 20.780.681 lei. Legat de totalul creditelor acordate până la finele anului 1931, acesta a fost de 106.000.000 lei, din care s-au scăzut sumele rămase statului prin încheierea anilor bugetari: 20.952.143 lei - 1928 și 10.705.844 lei - 1930. Astfel, suma reală a creditelor a fost de 74.342.013 lei, sumă din care s-au cheltuit 61.218.614 lei.⁶⁰⁶

Din vara anului 1931 și până la 15 martie 1932 s-a desfășurat cea de-a treia etapă a lucrărilor de reconstrucție și construcție a aripii noi, prilej cu care generalul C. Ilasievici - mareșalul palatului a cerut ca acestea să fie încredințate unor firme recunoscute. Ca urmare, Gh. Ionescu-Sisești, ministrul Agriculturii și Domeniilor și Constantin Argetoianu, ministrul Finanțelor au semnat un decret în acest sens, cu următoarea motivație: „*Palatul Regal este o construcție de artă. Lucrările urmează să fie date spre executare specialiștilor și artiștilor recunoscuți din țară sau străinătate*”.⁶⁰⁷

Sub semnul acestor noi sugestii guvernamentale a început a patra etapă, 15 martie 1932 - 28 ianuarie 1937, decisivă în construcția Palatului Regal. Beneficiind de o finanțare masivă din partea statului - 430.000.000 lei - lucrările au fost în mare parte finalizate, pe 18 aprilie 1936 făcându-se recepția generală a întregii construcții.⁶⁰⁸ Lucrările executate în această etapă au fost: lucrări de construcție în interiorul Corpului Central, dărâmări zidărie de cărămidă și beton, scări, tencuieli și lucrări de pavaje în curte, realizate de antrepriza inginer Emil Prager în valoare de peste 35.000.000 lei.⁶⁰⁹ Aceeași antrepriză inginer Emil Prager a mai realizat și reconstrucția aripii Crețulescu în valoare de 34.000.000 lei, ca și lucrările în piatră la fațada aceleiași aripi și la tunelul de țevi în valoare de peste 25.000.000 lei. Lucrările de încălzire cu apă caldă, încălzire și răcire cu aer condiționat, canalizări și alimentări cu apă caldă și rece, instalații sanitare, mașini, cazane, pompe, compresoare au fost realizate de antrepriza Emil Lupescu, în valoare de peste 91.000.000 lei. Lucrările de decorațiuni interioare și mobilierul au fost realizate de „Casa Maple & Co.” din Paris și s-a ridicat la suma de 125.000.000 lei. O altă firmă furnizoare de mobilier pentru Palatul Regal a fost firma „Laurențiu Lengyel” care s-a ocupat și de lucrările de remontare a lambriurilor și tavanelor din lemn în camerele ce formau apartamentele istorice din aripa Crețulescu și anume: dormitorul și biblioteca reginei Elisabeta, biroul regelui Carol I, holul, biroul regelui Carol al II-lea, scara atelierului de pictură, tavan și lambriuri în biblioteca mare,⁶¹⁰ în valoare de 2.400.000 lei

Lucrările de fierărie (ferestre, portaluri, uși, rampe de scări) au fost realizate de firmele „Haug”, „Schwartz - Hautmont” din Paris, „Bobocescu”, „Fichet”, „Peter Feld”, „Repal” și „Brandt” din Paris în valoare de 17.000.000 lei, în timp ce lucrările în bronz au fost realizate de firmele „V. V. Rășcanu”, „F. Rocca” și „Armando Ricordini” în valoare de peste 600.000 lei.⁶¹¹

606 *Ibidem*, f. 3

607 apud Narcis Dorin Ion, *op. cit.*, p. 82

608 *Ibidem*

609 D.A.N.I.C., Fond Castele și Palate - Palatul Regal din Calca Victoriei, dos. 156/1943, f. 55

610 *Idem*, dos 127/1938 - 1942, f. 142

611 *Ibidem*

Mai scumpă (5.000.000 lei) a fost lăcătușeria artistică realizată de firma Fontaine din Paris.⁶¹²

Instalațiile electrice și de telefoane în valoare de 13.000.000 lei au fost realizate de firmele „Siemens - Schuckert“, „G. Sănătescu“, „Societatea Generală de Gaz și Electricitate, Electro - Național“, aparatele fiind livrate de „Dura S.A.“⁶¹³ Societatea de telefoane a montat instalația telefonică în palat, în timp ce firma „Scherer“ a instalat două aparate cinematografice și un ecran de proiecție, într-o sală special amenajată, regele Carol al II-lea fiind un mare cinefil, după cum ușor se observă și din jurnalul său.

Palatul a fost dotat și cu ascensoare furnizate și montate de firmele „Stigler“ și „Frații Porn“, în timp ce bucătăria a fost utilată cu instalații moderne livrate de firmele „R. Gaiser“, frigorigerele electrice fiind furnizate de firma „Brown & Boveri“.⁶¹⁴

Lucrările în marmură au fost realizate de sculptorul italian Gemme Santalena, iar faianța și gresia au fost montate de atelierul „Salzberger & Gronen“, la un preț de 3.000.000 lei, în timp ce firmele „Ottone & Marchetti“ și „Barta & Stözbach“ s-au ocupat cu vopsitoria în ulei și zugrăvelile decorative (5.000.000 lei).⁶¹⁵

Candelabrele din bronz aurit și lustrele au fost furnizate de „Maison Bagues“ din Paris la un preț de 4.000.000 lei, geamurile din cristal pentru tot palatul fiind oferite de societățile „O.V.O.C.“ și „N.I.C.O.“ pentru suma de 6.500.000 lei. S-au executat și lucrări de tapițerie de către atelierele „G. Ionescu“ și „Iosef Tupy & Thum“, iar orga reginei Elisabeta a fost restaurată de către Einschenk un artist din Brașov.⁶¹⁶

De o deosebită frumusețe erau lucrările de decorație interioară (pictură și sculptură) realizate de artiști români renumiți precum: Artur Verona, Henri Catargi, Iosif Iser, Nicolae Tonitza, Theodor Pallady, Rudolf Schweitzer-Cumpăna, Francisc Șirato, Dumitru Ghiață, Gheorghe Petrașcu, D. Stoica, Cecilia Cuțescu - Stork, Cornel Medrea, Constantin Baraschi, Ion Jalea, Dimitrie Știubey, Marius Bunescu, Ștefan Popescu. Acum au fost amenajate definitiv încăperile Corpului Central: sala de serbări, sala tronului, sala argintăriei, micul salon, micul teatru, marea sală de mese, camera de fumat și scara de onoare.⁶¹⁷

Palatul Regal din Calea Victoriei a fost inaugurat la 1 ianuarie 1935, la orele 10.00 în prezența regelui Carol al II-lea, a reginei Maria și a membrilor guvernului, noua sală a tronului având pereții împodobiți cu portretele regilor Carol I și Ferdinand, pictate de Aurel Bordenache, în timp ce plafonul era opera Ceciliei Cuțescu - Stork.⁶¹⁸

Ultima etapă în construcția Palatului Regal a început la 28 ianuarie 1937 și s-a încheiat în septembrie 1940, lucrările fiind coordonate de o comisie condusă de Cicero Gorciu. În primăvara anului 1939, Secretariatul General al Casei Regale cerea comisiei construcțiilor Palatului Regal să ia măsuri ca șantierele să fie organizate din timp, astfel încât în ziua de 15 martie 1939 să se înceapă activitatea. De asemenea, se cerea din Înalt Ordin ca lucrările aripilor noi (Ateneu) să fie accelerate, astfel ca porțiunea de clădiri începute în toamna anului 1938, până în strada Știrbey Vodă, să fie complet ridicată și îmbrăcată în piatră până la data de 1 mai

612 *Ibidem*

613 *Ibidem*

614 *Ibidem*

615 apud Narcis Dorin Ion, *op. cit.*, p. 83

616 *Ibidem*

617 *Ibidem*

618 *Ibidem*, p. 84

1939. În acest timp urma să fie abordat și restul clădirii astfel ca întreaga aripă să fie terminată și îmbrăcată în piatră până la data închiderii șantierelor în toamna anului 1939.⁶¹⁹

Concomitent cu construcția aripii Ateneu urma să se pomească construcția bisericii, a gardului împrejmuitoare, completarea și terminarea aripii Cretzulescu, începerea și terminarea clădirilor de la stația de montă.⁶²⁰ Raportul inginerului Emil Prager la 4 septembrie 1939 arată însă problemele întâmpinate în realizarea celor două aripi ale Palatului Regal (Ateneu și Cretzulescu) ca și în ceea ce privește dărâmarea unor clădiri și împrejmuirea palatului. Astfel, la aripa Ateneu într-o primă fază s-a reușit a se ridica aripa noului Corp de Gardă, executându-se și placajul de piatră, pentru care a fost prevăzut termenul de 30 iulie 1939. În cea de-a doua fază, lucrările au fost suspendate aproape complet timp îndelungat din lipsă de planuri și modificarea celor date, nepredarea terenului vecin expropriat, cota greșită a fundațiilor, stabilirea nivelelor diferitelor planșee, în timp ce controlul impus în cursul lunii iunie 1939 pentru lucrările de beton armat și modificarea proiectelor a provocat întârzieri de 3 - 4 săptămâni.

La aripa Cretzulescu raportul inginerului Emil Prager arată faptul că situația lucrărilor interioare de finisaj începute în 1937 nu a fost încă verificată și că zilnic se cer modificări verbale, fără a se da nimic în scris, în timp ce realizarea fațadei de piatră era îngreunată de lipsa planurilor.⁶²¹ Cu toate greutățile întâmpinate, șeful Biroului Tehnic al construcțiilor Palatului Regal - arh. N. Lupu - aducea la cunoștința secretarului general al Casei Regale la 16 septembrie 1939, stadiul lucrărilor și măsurile luate de Biroul Tehnic pentru realizarea lor. Astfel, au fost aprobate planurile de execuție ale sufrageriei etajului III, realizarea tavanelor, a parchetului, ca și a decorației interioare. Pentru piscină și camerele anexe a fost aprobat proiectul de decorație al „Casei Maple“, în bună parte întrebuintându-se gresia colorată. În ceea ce privește etajul II cu apartamentele regale, decorația arhitectonică a fost fixată indicându-se și detaliile posibile într-un plan de execuție: coloane, pilaștri, bolți și arcuri. Proiectele de instalații au fost întocmite de trei firme de specialitate: „Carrier“, „Anemostat“, și „Sulzer“ (ținându-se seama de decorația arhitectonică a planurilor). În baza acestei indicații „Casa Sulzer“ s-a oferit și a întocmit din timp, înainte de executarea lucrărilor de zidărie, planuri pentru fiecare etaj astfel încât să se evite spargerile ulterioare. Tot acum trebuiau începute și studiile complementare de decorații interioare, pentru realizarea acestora putând fi alese două posibilități: 1) angajarea unei case de decorații străine așa cum s-a procedat și pentru restul palatului, soluție poate mai indicată mai ales în ceea ce privește realizarea, întrucât cea mai mare parte a materialului de decorație trebuia procurat din afară; 2) întocmirea proiectelor de decorație în țară, eventual cu unul sau doi specialiști din străinătate. În ceea ce privește canalizarea tunelului curții, aceasta era în curs de execuție ca și proiectul împrejmuirii.

Alături de lucrările de construcție ale palatului, o deosebită atenție s-a acordat încăperilor anexe. Așadar, în raportul său arh. N. Lupu se referă și la faptul că bucătăriile electrice au fost comandate ca și un număr de 80 de răcitoare necesare păstrării în siguranță a alimentelor pentru mesele regale. Mobilierul bucătăriilor a fost comandat la 24 august 1939 Casei „Fichet“. Boxele pentru grajduri s-au comandat la „Casa Haug“ la 15 iulie 1939, iar boxele pentru dormitoare comune de asemenea la „Casa Fichet“. Mobilierul sălii de

619 D.A.N.I.C., Fond Castele și Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 135/1939, f. 3

620 *Ibidem*

621 D.A.N.I.C., Fond Castele și Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 136/1939, f. 8

harnașamente a fost comandat „Casei Saron“ din Paris, în timp ce centrala telefonică și posturile telefonice au fost oferite de „Societatea Anonimă Română de Telefoane“ la 29 iulie 1939. Urma și amenajarea atelierului de potcovărie și de tâmplărie, în timp ce instalația de calorifer era deja montată, iar cea electrică s-a comandat la „Casa Siemens - Schuckert“, care se obliga a instala un tablou provizoriu până la aducerea din străinătate a celui definitiv.⁶²²

Așadar, în ultima etapă a lucrărilor de construcție ale Palatului Regal s-a realizat aripa Ateneu - devizul lucrărilor fiind în prima tranșă de 39.000.000 lei iar în a doua tranșă de 104. 331.130 lei, ca și definitivarea reconstrucției în aripa Cretzulescu, unde se aflau și camerele istorice locuite de regele Carol I, regina Elisabeta și regele Ferdinand. Acestea au fost asigurate de Societatea de Asigurare „Dacia - România“ și anume: biblioteca mare - 10.690.000 lei, biroul regelui Carol I - 1.346.000 lei, biroul adjutanților - 2.170.000 lei, biroul regelui Ferdinand - 1.690.000 lei, sala de suvenir - 2.165.000 lei, dormitorul regelui Carol I - 2.508.000 lei, biblioteca reginei Elisabeta - 1.622.000 lei, salonul de pictură al reginei Elisabeta - 450.000 lei, salonul oval - 200.000 lei, în total 23.426.000 lei.⁶²³

Tot în această etapă s-au amenajat și grajdurile din strada Virgiliu și s-au efectuat o serie de demolări de imobile din jurul Palatului Regal și anume: demolarea imobilelor Wappner, Hotel Imperial și Mircan din vânzarea cărora s-a obținut suma de 800.000 lei, sumă încasată de comisia condusă de arhitectul Gorciu; demolarea imobilelor din strada Câmpineanu colț cu strada Sf. Ionică (biserica Sf. Ionică Moldoveni cu casele parohiale, tipografia Carmen Sylva și două imobile foste proprietatea arhiducesei Ileana), din a căror vânzare s-a încasat suma de 320.000 lei de către casieria Palatului Regal; a imobilului Ghica - Comănești, suma încasată fiind de 400.000 lei; a imobilelor C. și P. Ganciu suma încasată de Casa Regală fiind de 450.000 lei; a imobilelor din strada Câmpineanu și strada Luterană din vânzarea cărora s-a obținut suma de 750.000 lei, sumă încasată de Casieria Bunurilor Private ale regelui Carol al II-lea; clădirile Imobiliară, a vechii cazărmi, a Casei Roșii (fosta școală a marelui voievod Mihai) și a Corpului de Gardă, noua construcție a Corpului de Gardă fiind executată odată cu Corpul Central de către firma Prager.⁶²⁴

După abdicarea regelui Carol al II-lea, Palatul Regal din Calea Victoriei a trecut în folosința noului rege Mihai servindu-i de asemenea ca reședință oficială. Deoarece construcția palatului era aproape încheiată, prin ordinul din 11 decembrie 1940 al Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului s-a format o comisie pentru studierea amplasării unui adăpost aerian în incinta palatului, care să poată oferi tânărului suveran siguranță deplină în cazul unui bombardament. Deoarece întreaga operațiune de reconstrucție și construcție a Palatului Regal a necesitat sume destul de mari de bani, în iulie 1942, din ordinul conducătorului statului, mareșalul Ion Antonescu s-a format o comisie alcătuită din prof. ing. Gh. Nicolau - inspector general și Aurel L. Vidrașcu - procuror la Curtea de Apel București, pentru a ancheta neregulile săvârșite în construirea palatului. Au fost interogați antreprenorii și arhitecții ce au executat lucrările, precum și miniștrii care au aprobat fondurile necesare construcției, întocmindu-se un raport de peste 350 de pagini. S-a calculat și suma totală cheltuită cu reconstrucția palatului: 1.607.095.306 lei, din care 773.907.558 lei fiind subvenții

622 *Ibidem*, f. 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53

623 D.A.N.I.C., Fond Castele și Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 138/1939, f. 7, 8, 9

624 *Idem*, dos. 156/1943, f. 209, 210

acordate de Ministerul de Finanțe.⁶²⁵ Deși suma cheltuită pentru reconstrucția și construcția acestui palat a fost foarte mare s-a obținut totuși un edificiu fastuos și elegant ale cărui saloane fuseseră pictate și decorate de unii dintre cei mai mari maeștrii ai artei românești. De aceea se impune prezentarea câtorva saloane ale palatului, așa cum erau ele între anii 1938 - 1940. Așadar, palatul în formă de „U” se desfășura în jurul unei curți de onoare și avea două intrări principale, ambele dispuse pe aripa centrală, una fiind intrarea regelui și a doua intrarea demnitarilor. Ambele intrări conduceau în două mari holuri precedate fiecare de câte un vestibul. Holul din stânga de formă octogonală era realizat în stil neo-bizantin conducând la „scara invitaților”, construită din marmură galbenă de Siena, scară care mergea până la etajul al III-lea deservind apartamentele regale. Holul din dreapta sau holul oficial era de formă pătrată și deservea scara de onoare sau scara voievozilor, conducând pe de o parte la sala tronului, iar pe de altă parte la sala de mâncare, întinsă între cele două holuri de la parter. Pe pereții holurilor erau o serie de tablouri precum: „Cetatea Albă”, „Castelul Foișor”, picturi ale lui Francisc Șirato, portretul regelui Carol I de Schwartz și „Coasta de Argint” de Nicolae Tonitza.

Sala de mâncare era concepută în stil englezesc „Adams” și avea plafonul împărțit în 25 de cupolete tratate în chip de chesoane, care serveau și ca reflectoare pentru iluminarea indirectă a sălii. Pardoselile erau făcute din marmură franceză și belgiană; șemineele din marmură românească de Rușchița, iar ușile din bronz turnat și forjat și din acajou masiv. Mobilierul era din lemn de nuc, iar scaunele erau îmbrăcate în parte în piele de culoare albastră, culoarea predominantă și a covorului. Pereții sălii erau acoperiți cu tablouri pictate de Iser și Rudolf Schweizer - Cumpăna. Sala prânzurilor era legată de un elegant bar-fumuar ai cărui pereți erau lambrisați cu lemn african „peroba”. Barul avea un șemineu, iar pe pereți erau picturi ale lui Dimitrie Știubei.

Scara voievozilor care începea din holul oficial era construită din marmură de Cararra a scării de onoare a vechiului palat. Pornind cu o singură rampă largă al cărei început era flancat de doi stâlpi susținând câte o coroană de bronz argintat și patinat „antic”, scara voievozilor se desprindea la jumătatea înălțimii în două brațe care conduceau pe un larg palier în fața holului care preceda Sala Tronului. Casa scării era limitată la etaj de o galerie de coloane dispuse câte două în adâncime, care susținea o cupolă decorată cu o pictură alegorică reprezentând „Unirea tuturor românilor”, operă a pictorului Verona. Pe friză erau realizate câteva medalioane cu chipurile celor mai mari voievozi și regi ai românilor, basorelieful de C. Medrea.

La etajul I al aripii din dreapta a palatului se afla teatrul particular al regelui Carol al II-lea. Teatrul avea pereții ca și ușile lambrisați cu lemn de lămâi și avea 112 locuri. Plafonul lucrat în stuc de culoare gălbuie cuprindea la mijloc o mare pictură modernă pe oglindă și sticlă, operă a pictorului francez Max Ingrand. Loja regală avea pereții capitonati cu mătase, iar fotoliile din lemn de acajou erau îmbrăcate în pluș de aceeași culoare.

Sala tronului se afla la etajul I al aripii centrale a palatului având în stânga salonul particular al regelui și anume Salonul verde al cărui plafon era împodobit cu o pictură reprezentând „Restaurarea de la 8 iunie 1930”. În sala tronului ușile erau încadrate de patru coloane monolitice de marmură românească de Rușchița cu o înălțime de 5 m. Deasupra

625 apud Narcis Dorin Ion, *op. cit.*, p.88

ușii centrale se afla stema țării, iar în dreapta și în stânga deasupra ușilor laterale se aflau portretele regilor Carol I și Ferdinand I de Aurel Bordenache. Tronul - un baldachin compus dintr-o cupolă ridicată pe patru coloane aurite, cu capiteli de vulturi - era așezat într-o absidă semicirculară ridicată cu două trepte deasupra sălii. Plafonul sălii tronului era împodobit cu o frescă reprezentând „Artele“, operă a Ceciliei Cuțescu - Stork. În spatele tronului de o parte și de alta a absidei, se găseau două camere: un salon de odihnă al regelui și o capelă în stil romanico-bizantin, decorată cu coloane din marmură de Rușchița.

Sala argintărilor avea pereții îmbrăcați în partea de sus cu acajou mat ceruit, iar în partea de jos cu oglinzi, în timp ce pe plafon era pictat „Zodiacul“, pictură de Jean Dupas.⁶²⁶

În toate saloanele Palatului Regal se aflau importante opere de artă, în special picturi vechi de mare valoare. Din cele 214 tablouri aparținând Coroanei României, la Palatul Regal din Calea Victoriei se aflau 20 de tablouri, valoarea lor ridicându-se la 700.250 lei aur.⁶²⁷

SUMMARY

The Romanian Royal Palace in the Calea Victoriei St. has a privileged place among the residences of the Romanian family. The palace was build starting with 1885, according to the plans of the architect Paul Gottereau. The new palace was worthy of a royal residence. The palace was inaugurated on January 1935, in the times of King Ferdinand and Queen Mary. The palace maintained its originary aspect till the night of 7/8 of September 1926, when a fire destroyed the whole central part of the building.

626 Grigore. Ionescu, *op. cit.*, p. 35, 36, 37, 38, 40, 42

627 D.A.N.I.C., Fond Castele și Palate - Palatul Regal din Calea Victoriei, dos. 99/1928, f. 72